

พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง Buddhist Ethics for Quality of Life Development according to Moderate Postmodern Philosophy

ชิสา กันยาวิริยะ¹ และ สิริินทร์ กันยาวิริยะ²

Chisa Ganyaviriya¹ and Sirin Ganyaviriya²

^{1,2}สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2}Philosophy and Ethics Program, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: ¹chicsar@gmail.com

²sirin.cnt@hotmail.com

Received: February 14, 2024; Revised: February 25, 2024; Accepted: February 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เอกสาร มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ 2) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง 3) เพื่อวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผลการวิจัยพบว่า 1. พุทธจริยศาสตร์มีอยู่ 3 ชั้น คือ พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ได้แก่ เบญจศีล-เบญจธรรม พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบท 10 พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูง ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 2. คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นคุณภาพชีวิตที่เน้นประโยชน์สุขในปัจจุบัน ส่งเสริมความสร้างสรรค์หรือการมีเจตนาเป็นกุศลกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขส่วนรวม เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ตนเองและสังคมให้มากที่สุด 3. วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในด้านการสร้างสรรค์และปรับตัวเพื่อให้เกิดมนุษยธรรมขั้นพื้นฐานคือเอาใจเขามาใส่ใจเรา ละเว้นการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีเมตตาธรรม อยู่ร่วมกันอย่างสันติ พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในด้านการปรับตัว ปรับพื้นฐานทางจิตใจและสติปัญญา เพื่อป้องกันความชั่ว 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในด้านการร่วมมือเพื่อสร้างนิเวศภาวนาร่วมกัน และด้านการแสวงหาโมกขธรรมภายในตนอย่างลึกซึ้ง เพื่อดับทุกข์ภายในใจอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธจริยศาสตร์, ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง, คุณภาพชีวิต, พัฒนา

Abstract

This research is a qualitative study conducted through document analysis with the following objectives: 1) To study Buddhist ethics. 2) To study the quality of life development according to moderate postmodern philosophy. 3) To analyze Buddhist Ethics for Quality of Life Development. The research findings are as follows: 1. Buddhist ethics consist of three levels : Basic Buddhist ethics, which include the Sila - Dhamma, Intermediate Buddhist ethics, which involve the practice of Ten Paramitas, Advanced Buddhist ethics, which entail the cultivation of the Eightfold Noble Path. 2. The quality of life according to moderate postmodern philosophy emphasizes present happiness and promotes creativity or altruism to benefit collective well-being. It aims for personal and societal development to the fullest extent. 3. Analysis of Buddhist ethics for life quality development reveals: Basic Buddhist ethics promote a life quality aligned with the principles of postmodern middle way philosophy, focusing on creativity and adaptation to foster fundamental human values such as compassion, tolerance, and peaceful coexistence. Intermediate Buddhist ethics encourage a life quality in line with the principles of postmodern middle way philosophy through mental and intellectual adaptation to prevent wrongdoing in three aspects: physical, verbal, and mental. Advanced Buddhist ethics advocate for a life quality consistent with the principles of postmodern middle way philosophy by fostering cooperation to create a harmonious environment collectively and seeking inner spiritual enlightenment to alleviate suffering permanently.

Keywords : Buddhist Ethics, Moderate Postmodern Philosophy, Quality of Life, Development

บทนำ

ความอยู่เย็นเป็นสุขของสังคม (Wellness and Happiness) เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของทุกสังคม ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องมาจากตัวตนในสังคมโดยที่คนส่วนใหญ่ต้องเป็นผู้มีความประพฤติดีมีคุณธรรมจริยธรรมซึ่ง ความคิดในแนวนี้นี้ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปจากคนส่วนใหญ่ในสังคม (พระครูสิทธิประภัสสรคุณ ปภสฺสโร (ดงมีศรี), สมเดช นามเกตุ และ บุญส่ง สิ้นธุ์นอก, 2566) ซึ่งการที่สังคมจะเป็นเช่นนี้ได้ จำเป็นต้องมีพื้นฐานทางจริยธรรมที่มั่นคง

จริยศาสตร์ (Ethics) คือ ศาสตร์ว่าด้วยความประพฤติ (conduct) ส่วนจริยธรรม (Ethic) เป็นเนื้อหาในวิชาจริยศาสตร์ เมื่อกล่าวถึง ความประพฤติหรือหลักจริยธรรมของพุทธศาสนา บุญวัฒน์ บุญทวงค์ (2565) ได้อธิบายไว้ว่า “จริยธรรมของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “สพพ ปาปสฺส อกรณ ” คือ การงดเว้น

การกระทำที่เป็นอกุศลนี้ เป็นจริยธรรมสากลสำหรับทุกสังคม นอกจากพุทธศาสนาจะเน้นจริยธรรมสากลที่เรียกว่า “จเว้นจากการกระทำบาปทั้งปวง” แล้ว พุทธปรัชญายังมีหลักการที่สอนให้มนุษย์ “ทำความดี” คือ ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีคุณค่าต่อผู้อื่น ที่เรียกว่า “กุศลสุสุมปทา” การละชั่ว เช่น การไม่ฆ่าสัตว์ จะเป็นการกระทำที่ธรรมตามาก หากไม่มี “เมตตา” หรือ “รักสัตว์” การรักสัตว์ทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะไม่เบียดเบียนสัตว์ ดังนั้น “ละชั่ว ทำดี” จึงเป็นจริยธรรมที่สมบูรณ์แบบ และละชั่ว แล้วทำดีนี้เองเป็นจริยธรรมสังคม (Social ethics) ที่ทุกสังคมควรมี” เมื่อวิเคราะห์คำอธิบายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความคิดเห็นดังกล่าวนี้นำเสนอมุมมองด้านความประพฤติเชิงพุทธที่มีความเป็นสากล ครอบคลุมในส่วนของ การละชั่วและการทำดี ซึ่งจัดอยู่ในจริยธรรมขั้นต้นและขั้นกลางของหลักพุทธจริยศาสตร์ ดังคำอธิบายของ พระครูกิตติโพธิสาร กิตติปัญโญ และคณะ (2565) กล่าวว่า “พุทธจริยศาสตร์แบ่งออกได้ 3 ระดับ คือ 1) พุทธจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เรียกว่า มนุษยธรรม คือระเบียบที่ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมของมนุษย์ทำให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และธรรมที่คู่กันก็คือ เบญจธรรม 5 ทั้งเบญจศีลและเบญจธรรม ที่เรียกว่าเป็นจริยศาสตร์ขั้นมูลฐานนั้น เพราะเป็นข้อปฏิบัติขั้นต้น เป็นพื้นฐานรับรองคุณธรรมขั้นสูงขึ้นไป 2) พุทธจริยศาสตร์ขั้นกลางนั้นเป็นการปฏิบัติทางจิตใจด้วย การกระทำตามกุศลบททั้ง 10 ประการ ผู้รักที่จะทำดีจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง เป็นการสร้างความดีให้แก่ตนเอง เพื่อความสุขสงบของชีวิตและเพื่อจริยศาสตร์ขั้นสูงขึ้นไปอีก 3) พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูงประกอบด้วยธรรมที่ปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจาก ความทุกข์ เป็นปรมัตถธรรม หรือทำระดับที่จะทำให้ผู้เป็นอริยบุคคลเป็นโลกุตรธรรมตามมรรคมงคล 8” จากคำอธิบายดังกล่าวจะเห็นว่านอกจากการละชั่ว ทำดี ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นต้นและขั้นกลางแล้ว ยังมีจริยศาสตร์ขั้นสูงที่เป็นไปเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการดับทุกข์ ส่งเสริมให้เกิดความสุข ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิต คุณภาพจิตใจ คุณภาพของสติปัญญา ล้วนเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ในด้านของพลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา ดังคำกล่าวของ ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ (2565) ที่กล่าวไว้ว่า “ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นปรัชญาที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ สร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา ใช้วิจารณ์ญาณเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต บนหลักการของความไม่ยึดมั่นถือมั่น แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างอย่างสร้างสรรค์ ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ทิ้งสิ่งใด (reread all, reject non) ตั้งแต่กระบวนการคิดพิจารณาถึงกระบวนการปัจจุบัน ส่งเสริมให้เกิดการมองอย่างเป็นองค์รวมไม่แยกส่วน”

เมื่อเห็นจุดร่วมกันระหว่างพุทธจริยศาสตร์ที่สอดคล้องกับหลักสากล กับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งเป็นกระแสปรัชญาล่าสุดของมนุษยศาสตร์ ประเด็นที่น่าสนใจต่อการนำมาศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ จึงได้แก่พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนั้นเป็นอย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวนี้เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในวิชาจริยศาสตร์และพุทธจริยศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
3. เพื่อวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดพุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ ศึกษาแนวคิดคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเชิงปรัชญา
4. สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. พุทธจริยศาสตร์มีอยู่ 3 ชั้น คือ พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ได้แก่ เบญจศีล-เบญจธรรม พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบท 10 พุทธจริยศาสตร์ชั้นสูง ได้แก่ มรรคมิองค์ 8
2. คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นคุณภาพชีวิตที่เน้นประโยชน์สุขในปัจจุบัน ส่งเสริมความสร้างสรรค์หรือการมีเจตนาเป็นกุศลกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขส่วนรวม เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ตนเองและสังคมให้มากที่สุด การพัฒนาคุณภาพชีวิตในขั้นนี้ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามพลัง 4 ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา
3. วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในด้านการสร้างสรรค์และปรับตัวเพื่อให้เกิดมนุษยธรรมขั้นพื้นฐานคือเอาใจเขามาใส่ใจเรา ละเว้นการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีเมตตาธรรมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในด้านการปรับตัว ปรับพื้นฐานทางจิตใจและสติปัญญา เพื่อป้องกันความชั่ว 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ พุทธจริยศาสตร์ชั้นสูง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในด้านการร่วมมือเพื่อสร้างนิเวศน์ภาวนาร่วมกัน และด้านการแสวงหาโมกซ์ธรรมภายในตนอย่างลึกซึ้ง เพื่อดับทุกข์ภายในใจอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถอภิปรายได้ว่า พุทธจริยศาสตร์มีอยู่ 3 ชั้น คือ พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ได้แก่ เบญจศีล-เบญจธรรม พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบท 10 พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูง ได้แก่ มรรคมิองค์ 8 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักธรรมในพุทธศาสนาได้วางหลักความประพฤติตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปถึงชั้นกลางและชั้นสูงตามลำดับ เพื่อให้เหมาะแก่ศาสนาว่ามีแต่ละบุคคลมีความยิ่งหย่อนไม่เท่ากัน ความรู้ความเข้าใจในการแยกแยะหลักศีลธรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติแตกต่างกันตามระดับภูมิธรรมของแต่ละบุคคล แต่ก็มีเป้าหมายร่วมกันคือการดับทุกข์โดยสิ้นเชิง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาอภัยมณี ภทราภิสัทธา(กมลสาร), พระมหาสาธิต สุภระเมธี และพระใบฎีกา นรินทร์ สีสเตโช (2565) กล่าวว่า พุทธจริยศาสตร์ เป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม ซึ่งนักปราชญ์ทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น ได้ทรงวางไว้เป็นมาตรฐานของความประพฤติมนุษย์ ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้นท่ามกลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตตามอุดมคติที่ดีเท่าที่มนุษย์จะประพฤติและปฏิบัติให้ได้

2. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ว่า หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นกระแสดิถีที่เน้นการใช้วิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหาด้วยการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา มีสติปัญญาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งโดยส่วนตนและส่วนรวม คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นคุณภาพชีวิตที่เน้นประโยชน์สุขในปัจจุบัน ส่งเสริมความสร้างสรรค์หรือการมีเจตนาเป็นกุศลกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขส่วนรวม เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ตนเองและสังคมให้มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นปรัชญาแห่งความไม่ยึดมั่นถือมั่น ใจกว้างต่อการยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่ออกจากกรอบคิดเดิม ๆ ที่ครอบงำทัศนคติของมนุษย์อย่างสุดโต่ง จึงให้ความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ในระดับปัจเจกชนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พิชัย สุขวุ่น (2558) กล่าวว่า ความจริงแล้ว กระบวนทรรศน์หลังนวยุคเน้นความเป็นอัตวิสัยเป็นอย่างมาก เพราะทุกคนต้องมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามเกมภาษาของตนเอง ที่เคยถูกครอบงำจากกระบวนทรรศน์นวยุค (เชื่อในกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์) มายาวนาน เวลานี้เป็นโอกาสดีที่จะได้ทำการรื้อถอน ด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน และจะไม่ก่อหรือสถาปนาสิ่งใดให้เป็นป้อมปราการขึ้นอีก ถ้ากระบวนทรรศน์นี้ไม่มีคนอยู่ในทุกกระบวนทรรศน์ ไม่มีความรู้สึกแห่งความเป็นตัวตนอยู่ในทุกกระบวนทรรศน์ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งหนึ่งไปสู่อีกสิ่งหนึ่ง การบอกว่าไม่มีตัวตนของใครเลย เท่ากับว่าไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอะไรอีก และถ้าทุกอย่างมีภาวะเท่ากัน คือเป็นได้แต่เป็นเพียงสิ่งที่เป็นไปตามกฎแล้ว โลกนี้จะไม่เป็นกลไกแบบเดียวกับเครื่องจักรหรือ ที่มีแต่จังหวะของความเป็นอย่างซ้ำ ๆ อีก

3. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ว่า พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ส่งเสริมคุณภาพชีวิตเพื่อให้เกิดมนุษยธรรมขั้นพื้นฐาน พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตเพื่อป้องกันความชั่ว 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตเพื่อดับทุกข์ภายในใจอย่างยั่งยืน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพุทธจริยศาสตร์สามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดคุณภาพชีวิตและจิตใจได้ทุกมิติ ทั้งยังเหมาะต่อการนำมาพัฒนาให้เกิดภาวะผู้นำในตนที่เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ได้

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหานัฏพันธ์ สุทสนวิภาณ และคณะ (2566) กล่าวว่า พุทธจริยศาสตร์สามารถดูแลได้ครบทุกมิติของชีวิตในทุก ๆ ด้าน คือ ด้านกาย จิตใจ สังคมและปัญญา และสอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภมา จิตต์เที่ยง และ ธวัชชัย ผลสะอาด (2566) กล่าวว่า ผู้นำที่ดีจึงจะต้องมีมีโนธรรม คือ ฝึกคิดในสิ่งที่ถูกต้อง ฝึกใช้เหตุผลในการตัดสินใจ เลือกการกระทำ และฝึกปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ผู้นำที่ดีย่อมนำพาผู้ตามให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล มีความรัก ความเมตตา ความร่วมมือของผู้ตามจึงจะนำพาผู้ตามไปสู่เป้าหมายนั้น ๆ ด้วย การใช้ปัญญาพิจารณาตามหลักธรรมการครองตน การครองคน การครองงาน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย สามารถสังเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ได้ โดยการนำเอาหลักพุทธจริยศาสตร์ตามแนวคิดของนักวิชาการมาผสมผสานกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เกิดเป็นรูปแบบพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งสามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

รูปแบบพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

พุทธจริยศาสตร์มีอยู่ 3 ชั้น คือ พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ได้แก่ เบญจศีล-เบญจธรรม
พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูง ได้แก่ มรรคมีองค์ 8

แผนภาพที่ 1 : องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 1) พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น ส่งเสริมพลังสร้างสรรค์และปรับตัวที่สอดคล้องกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเพื่อให้เกิดมนุษยธรรมขั้นพื้นฐานคือเอาใจเขามาใส่ใจเรา ละเว้นการเบียดเบียนซึ่งกันและ

กัน มีเมตตาธรรม อยู่ร่วมกันอย่างสันติ 2) พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ส่งเสริมพลังปรับตัวที่สอดคล้องกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเพื่อให้สอดคล้องกับปัจจุบันธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอนตามกฎหมายนิจจัง ปรับพื้นฐานทางจิตใจและสติปัญญา เพื่อป้องกันความชั่ว 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ 3) พุทธจริยศาสตร์ชั้นสูง ส่งเสริมพลังร่วมมือและแสวงหา คือ ร่วมมือเพื่อสร้างนิเวศภาวนาร่วมกันเพื่อให้ได้สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการฝึกฝนอบรมจิตใจให้สงบ เกิดปัญญา มีสุขภาวะที่ดีแบบองค์รวม และแสวงหาโมกซ์ธรรมภายในตนอย่างลึกซึ้ง เพื่อดับทุกข์ภายในใจอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยเสนอให้มีการผลการวิจัยครั้งนี้ไปออกแบบการเรียนการสอนในภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธปรัชญา จริยศาสตร์ โดยอาจประยุกต์เป็นรูปแบบกิจกรรม สร้างเครื่องมือและตัวชี้วัดเพื่อวัดผลทั้งก่อนและหลังเรียนเพื่อการทดสอบประสิทธิภาพ โดยควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรเพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยร่วมกัน ก็จะเกิดพลังแห่งความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกันตามหลักพุทธจริยศาสตร์ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเสนอให้มีการวิจัยต่อยอดตามหัวข้อดังนี้

1. ศึกษาเปรียบเทียบพุทธจริยศาสตร์กับจริยศาสตร์ตะวันตกสมัยใหม่
2. ศึกษาเปรียบเทียบพุทธจริยศาสตร์กับจริยศาสตร์ตะวันตกยุคโบราณ
3. ศึกษาเปรียบเทียบพุทธจริยศาสตร์กับจริยศาสตร์ขงจื้อ

บรรณานุกรม

- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2565). การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 15(2), 111-117.
- บุญวัฒน์ บุญทะวงศ์. (2565). นางหาบ: พุทธจริยศาสตร์จิตอาสา. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 17(61), 1-6.
- พระครูกิตติโพธิสาร กิตติปัญโญ และคณะ. (2565). การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในประเพณีบุญข้าฮะของตำบลปาวหายนั้ง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 9(1), 167-160.
- พระครูสิริประภัสสรคุณ ปภสสโร (ดงมีศรี), สมเดช นามเกตุ และ บุญส่ง สิ้นธนูเอก. (2566). การปลูกฝังจิตอาสาและจิตสำนึกในองค์กรทางคุณธรรมจริยธรรมในสังคม. *Journal of Modern Learning Development*, 8(7), 383-396.

- พระมหาณัฐพันธ์ สุทสุสนวิภาณ และคณะ. (2566). พุทธจริยศาสตร์กับการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(5), 608-619.
- พระมหาอภัยสันต์ ภทราภิสิทธิ(กมลสาร), พระมหาสากล สุภรเมธี และพระใบฎีกานรินทร์ สีลเตโช. (2565). การศึกษาวิเคราะห์วิบากกรรมของเปรตตามหลักพุทธจริยศาสตร์. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา*, 11(2), 713-723.
- พิชัย สุขวุ่น. (2558). กระบวนทรรศน์หลังนวยุคในปรัชญาศิลปะของท่านพุทธทาสภิกขุ, การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจักษ์ และวิธาน. *วารมณุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(3), 33-61.
- ศุภมา จิตต์เที่ยง และ ธวัชชัย ผลสะอาด. (2566). แนวทางการนำหลักพุทธจริยธรรมมาใช้พัฒนาผู้นำทางการเมือง. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(6), 227-237.
-